

NANAYLAR VE NANAY DİLİ ÜZERİNE NOTLAR NOTES ON NANAI LANGUAGE AND NANAIS

Abstract

Nanai language belongs to the southeastern or lower Amur subgroup of the southern Tungus language group. Nanai, also known as "Gold", is the language of a minority population living in Russia and China. While most of the Nanais reside in lower areas of the Amur River inside the Kabarovsk province of Russia, the rest live in the areas between the Sungaris and Ussuri Rivers located in the Heilunzjian district of China. In this study, I will provide information on the Manchu-Tungus language Nanai, not only whose speakers constantly decrease in number but also whose culture seriously faces the risk of extinction. **Key words:** Nanai, Nanai language, Nanais, Hezhen.

Özet

Nanay dili Güney Tunguz grubunun Güneydoğu veya Aşağı Amur alt grubuna dâhildir. Goldice olarak da bilinen Nanayca Rusya ve Çin'de yaşayan azınlık bir grubun dilidir. Nanayların büyük çoğunluğu Rusya Federasyonu'nun Kabarovsk eyaletinde Amur Nehri'nin aşağı bölgelerinde, geri kalanı ise Çin'in Heilunzjian eyaletinde Sungaris ve Ussuri nehirleri arasındaki bölgelerde yaşamaktadır. Bu çalışmada konuşurlarının git gide azaldığı Mançu-Tunguz dillerinden Nanayca ve Nanayların yok olma tehlikesi altındaki dilleri ve kültürleri hakkında bilgi vereceğim.

Anahtar kelimeler: Nanay, Nanay dili, Nanaylar, Hezhen.

Giriş: Mançu-Tunguz Dilleri

Bir bölüm bilim insanının var olduğunu düşündüğü kuramsal 'Altay dilleri ailesi'; 'Türk dilleri', 'Moğol dilleri', 'Tunguz dilleri' veya 'Mançu-Tunguz dilleri' olmak üzere üç ana koldan oluşmaktadır. Japonca ve Korece ile son zamanlarda 'keşfedilen' Kitancanın Altay dillerine dâhil edilip edilmemesi de tartışmalı bir konudur.

'Altay dilleri ailesi'nin konuşur sayısı bakımından Türk ve Moğol dillerinin ardından üçüncü önemli üyesi Mançu-Tunguz dilleridir. Mançu-Tunguz dilleri farklı ülkelerde yaklaşık 70,000 kişi tarafından konuşulmaktadır.¹

Mançu-Tunguz dillerinin konuşurları, Doğu Sibirya, Mançurya'nın kuzey bölgeleri, Kuzey Çin, Doğu Türkistan (Sincan) ve Moğolistan olmak üzere 5 milyon km²'den daha geniş bir alana dağılmışlardır. Nüfusça bu denli az olan Mançu-Tunguzca konuşurlarının titüler, bağımsız bir devleti yoktur. Bu dilleri konuşanların neredeyse tamamı Rus ve Çin siyasal egemenliği altında bulunmaktadır. Mançu-Tunguz dilleri, baskın diller Rusça ve Çince karşısında sayısal, siyasal ve toplumsal bakımdan çekinik bir 'aile'dir. Mançu-Tunguz dillerinin Rusça ve Çince ile rekabet imkânı bulunmadığından özellikle demografik olarak zayıf değişkeler dil yitimi tehlikesiyle karşı karşıyadır. Hale'in ifade ettiği ve Mançu-Tunguz dilleri için de geçerli olduğu üzere, dil yitimi dünyanın her yerinde etnik dil konuşurlarının azalması şeklindedir (1992: 1).

Bugün genç kuşakların çoğunlukla birinci dil olarak Rusça veya Çince konuşmaları sebebiyle Mançu-Tunguzca konuşurlarının sayısı büyük ölçüde azalmıştır. Mançucanın yok olmak üzere olduğu, Rusya'daki Tunguz topluluğunun sadece % 37'sinin; Çin'deki Tunguz topluluğunun ise ancak % 22'sinin kendi dillerini konuşabildiği tespit edilmiştir. Bu bakımdan Mançu-Tunguzcanın alt gruplarının sayısını da tam olarak söyleyebilmek mümkün değildir.

Bugün, Mançu-Tunguzca; *Güney Tunguz* ve *Kuzey Tunguz* olmak üzere iki alt gruptan oluşmaktadır:

- *Güney Tunguz grubu*: (*Güneydoğu* veya *Aşağı Amur alt grubu* (Nanayca veya Goldice, Orokça, Ulçaca, Oroçça ve Udegece); *Güneybatı* veya *Mançu alt grubu* [Curçence (yok olmuş), Mançuca, Sibece].
- *Kuzey Tunguz grubu*: (Evenkice veya asıl Tunguzca, Evence veya Lamutça, Negidalca ve Solonca).

Nanayca

2010 nüfus sayımına göre, bu çalışmada ele alacağımız Tunguz dillerinden Nanayların yalnızca % 33'ü ana dillerini konuşabilmektedir. Nanayca konuştuklarını ifade edenlerin aslında kendi dillerindeki yeterlikleri konusunda elimizde yeterli bilgi ve veri yoktur (Rachewiltz ve Rybatzki 2010: 256).

Rusya'da ve Çin'de yaşayan azınlık bir grubun dili olan Nanayca, yukarıda belirtildiği gibi Güney Tunguz grubunun Güneydoğu veya Aşağı Amur alt grubuna dâhildir. Eskiden *Goldca* olarak bilinen Nanayca; *Ulçaca* ve *Orokça* ile yakından ilişkilidir. Nanaylar Çin literatüründe *Hezhen*, Rus literatüründe ise *Nanay* şeklinde adlandırılmaktadır, yani, Çin'deki *Hezhen* topluluğu ve Rusya'daki *Nanay* (İng. Nanai) topluluğu aynı etnik gruba mensuptur. *Hezhen*ler iki gruba ayrılır, birinci grup kendilerini *Nanio*, ikinci grup ise *Nanay* şeklinde adlandırır. *Nanay* veya *Nanio* adlandırmasında *na* "toprak/yerli (İng. land/native)" anlamında, *nio* ve *nay* ise "insan/halk (İng. native people)"

anlamındadır. *Nanio* halkı diğer etnik gruplar tarafından *Kilen* ve *Nanay halkı* olarak adlandırılır (Zhang 1996: 11-12).

Nanay dili konuşurları oldukça küçük gruplar hâlinde birbirlerinden izole bir şekilde ve bazen yüzlerce kilometre uzakta yaşamaktadırlar. Standart bir dilin kullanılmıyor olması dilde çok biçimliliği doğurmuştur. Bilim insanları Nanayca'yı on alt değişikten oluşan başlıca üç değişikeye ayırmışlardır (Piłsudski 2011: 22-23):

Yukarı Amur değişikesi: Çin'de yaşayan ve Hezhenler tarafından konuşulan Sungari ve Sağ Kıyı Amur alt değişiklikleri, Pozharsky ilçesinde Bikin River veya Ussuri alt değişikesi, Kabarovsk eyaletinde Kur-Urmi (Kili) alt değişikesi.

Orta Amur değişikesi: Standart Nanay dili olarak nitelendirilen Naikhin, Dzhuen ve Sakaçi-Alyan alt değişiklikleri.

Aşağı Amur değişikesi: Kabarovsk eyaletinin bazı ilçelerinde konuşulan Bolon, Ekon ve Gorin alt değişiklikleri.

Coğrafya ve Nüfus

Nanayların büyük çoğunluğu Rusya Federasyonu'nun Kabarovsk eyaletinde Amur Nehri'nin aşağı bölgelerinde, geri kalanı ise Çin'in Heilunzjian eyaletinde Sungaris ve Ussuri nehirleri arasındaki bölgelerde yaşamaktadır.²

2010 nüfus sayımına göre Rusya'daki Nanayların nüfusu 17,491; 2004 nüfus sayımına göre Çin'deki Nanayların sayısı 4,640'tır.³

1931'de Latin temelli Nanay alfabesi hazırlanmış ancak, bu kullanım çok sürmemiştir. 1933'te Kiril alfabesi ile yazılmaya başlamıştır. Çin'de yaşayan *Hezhen* adı verilen Nanayların ise yazı dilleri yoktur, Nanaylar ortak dil olarak genellikle Mandarin Çincesini kullanırlar (West 2009: 577).

Tarihsel Arka Plan⁴

Amur Nehri boyunca dağılan ve diğer halklardan izole bir şekilde yaşayan Nanayların tarihi süreçte kültürel ve dilsel bütünlüğü mevcut değildi, hatta kendilerini tanımladıkları ortak adları ve kimlikleri dahi bulunmuyordu. Bu bölgedeki Nanaylar kültürel bakımdan Mançulardan ve Çinlilerden yoğun biçimde etkilenmiş, Moğollarla da yakın temas içinde bulunmuşlardır.

Çinli araştırmacıların iddialarına göre, en eski Çin kayıtlarındaki veriler Amur Nehri bölgesinin MÖ 1-2. binyıldan 12-13. yüzyıla kadar Mançulara ve Çin'e ait olduğunu göstermektedir.

Rus Kazakları Amur Nehri boylarında ilk kez 1640'ta görülmüştür. Çinlilerle yapılan 1689 Nerchinsk Antlaşması'ndan sonra, Ruslar Amur bölgesini terk etmişler ve Nanaylar, Çin'in egemenliği altına alınmışlardır.

1858'den sonra ise Amur'un sol kıyısı ve Ussur bölgesi Rus bölgesi kabul edilmiş ve bu bölgelerde Rus sömürge yönetimi kurulmuştur. Rus sömürge yönetimi Nanayları ana yurtlarından, geçimlerini sağladıkları geleneksel balıkçılık bölgelerinden başka bölgelere sürmüştür. Bu nedenle, balıkçılık ve avcılığa dayanan geleneksel Nanay ekonomisi 20. yüzyılın başlarında yalnızca basit ticari faaliyetlere dönüşmüştür. Rusların bölgedeki hâkimiyeti Nanayların geniş bir coğrafyaya dağılma sürecini hızlandırmıştır.

1917 Ekim Devrimi'nin ardından Nanayların sosyalist şekillenmeleri 1924'te Rusya Federasyonuna bağlı 'Uzak Doğu Devrimci Komitesi (Rus. *Dalrevkom*)' bünyesinde bir 'Yerli Halklar (Rus. *Mestnoye Naseleniye*)' bölümü kurulmasıyla başlamıştır. Sosyalist ideolojinin benimsetilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla milliyetler politikası çerçevesinde 1930'ların başında Nanay kimliği oluşturulmaya çalışılmış, bu girişim ortak bir Nanay yazı dilinin oluşumuyla desteklenmiştir. Nanayca ana sınıfı ve ilköğretim 1-2. sınıfların programına alınmış, Rusça öğretimi ise 3. sınıflarda başlamış; ancak, İkinci Dünya Savaşı döneminde okullarda ana dili öğretimi durdurulmuştur. Nanay dili öğretimi ancak 1970'lerin sonunda yeniden başlatılmıştır. Günümüzde ise Nanayca yalnızca St. Petersburg ve Kabarovsk'ta 'Öğretmen Yetiştirme Enstitüsü'nde (Rus. *Pedagogičeskiy Institut*)" öğretilmektedir (Grenoble 2003: 175).

Tehlike Durumu

Nanayların günümüzdeki toplumdilbilimsel durumları genel olarak değerlendirildiğinde Nanay dili ve kültürünün yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bulunduğu ortaya çıkar. Çağdaş Nanaylar, Rusça lehine asimetrik biçimde iki dillidir. 1959'dan 1979'a kadar Rusçayı ana dili olarak kabul eden Nanayların oranı % 13,3'ten % 43,9'a yükselmiştir. 1979'da Nanayların % 93,2'si Rusçayı akıcı konuşuyor ve bu dili % 43,9 oranında ana dili olarak kabul ediyorken sadece % 63'ü Nanayca'yı akıcı biçimde konuşabiliyor ve bunların da yalnızca % 55,8'i Nanayca'yı ana dili olarak kabul ediyordu. Son yıllarda yapılan araştırmalar ancak orta yaş ve daha yaşlı kuşakların Nanayca'yı akıcı biçimde konuştuğunu göstermektedir. Genç kuşaklar ise Nanayca konuşmamaktadır.⁵

Hezhenler, yani Çin'de yaşayan Nanaylar için de durum farklı değildir. 1980'lerin sonunda Hezhen nüfusunun neredeyse yarısı (% 51,2) ana dillerini unutmuşlardı. Doğal olarak yaşlı kuşakların ana dillerindeki yeterlikleri yüksek, Nanay genç kuşakların yeterlikleri ise düşüktür. Yaş ve ana dil yeterlik ilişkisi aşağıda tablo hâlinde gösterilmiştir:⁶

Akıcılık	Hiç	Zayıf	İyi	Mükemmel	Toplam/%
Yaş					
< 15	13				13/10.6 %
16-25	23	10			33/26.8 %
26-35	22	8			30/24.4 %
36-45	5	7	3		15/12.2 %
45-55		3	11		14/11.4 %
56-65		1	8	2	11/8.9 %
>66		2	2	3	7/5.7 %
Toplam/%	63/51.2 %	31/25.2 %	24/19.5 %	5/4.1 %	123/100 %

Tablo 1. Nanayca yaş ve ana dil yeterliği arasındaki ilişki

Tabloda birinci grup kendi dillerini hiç konuşamayanları, ikinci grup kendi dillerinde yalnızca birkaç kelime bilenleri, üçüncü grup kendilerini yeterli bir şekilde ifade edebilenleri ve son grup ise kendi dillerini akıcı bir şekilde konuşabilenleri göstermektedir.

Tüm bu veriler değerlendirildiğinde Rusya’da *Nanay* ve Çin’de *Hezhen* olarak adlandırılan Nanayların nüfusunun her geçen yıl azaldığını ve Nanaycanın yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu söylenebilir.

Dil Özellikleri

Dil özellikleri *ses bilgisi* ve *biçim bilgisi-sözdizimi* başlıklarından oluşmaktadır. Burada Nanaycanın Altay dilleriyle karşılaştırıldığında dikkat çeken en temel ses, biçim ve sözdizimi özellikleri verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bu bölümde esas olarak Zhang, Hi. (1996). *Vowel Systems of the Manchu-Tungus Languages of China*. Toronto University; Ko, Dongho ve Yurn, Gyudong (2006). *A Description of Najkhin Nanai*. Kore: Seoul National University Press ve Zunic, O. P. ve Avrorin, Valentin (1961). *Grammatika Nanayskogo Yazıka*. Leningrad: Akademii Nauk SSSR kaynaklarından yararlanılmıştır.

Ses Bilgisi

Nanayca sekizi patlamalı, ikisi sürtüşmeli, üçü genizsil, biri titremeli ve üçü sürtüşmesiz olmak üzere ünsüz 18 ünsüz fonemden ve 6 ünlü fonemden oluşmaktadır. Nanaycanın ünsüz ve ünlü sistemleri aşağıdaki gibidir:

	<i>Dudaksıl</i>	<i>Dişyuvasıl</i>	<i>Dilüstü-palatal</i>	<i>Dilüstü-artdamaksıl</i>
<i>Patlamalı</i>	b p	d t	ç c	g k
<i>Sürtüşmeli</i>		s		x
<i>Genizsil</i>	m	n		ŋ
<i>Titrek</i>		r		
<i>Sürtünmesiz</i>	w	l	c	

Tablo 2. Nanaycanın ünsüzleri

	<i>Ön</i>		<i>Orta</i>	<i>Art</i>
	Düz	Yuvarlak	Düz	Yuvarlak
Dar	i	y	ə	u
Kısa			a	ɔ

Tablo 3. Nanaycanın ünlüleri

Nanay dilinde ünlü uzunluğu ayırıcı özelliğe sahiptir ve ünlünün kısa ya da uzun olmasına göre kelimenin anlamı farklılaşır. Ör.: *cı:cjori* ‘gıdıklamak’, *cıcjori* ‘dökmek’.

Nanay dilinin en belirgin ses özellikleri [RTR Nanay (İng. *retracted tongue root*)] özelliği olarak adlandırılan ünlü uyumu ve ünsüz benzeşmesidir⁷. [RTR] dil kökü (İng. *tongue root*) ve dilardı hareketi (İng. *dorsum movement*) ile ilgilidir. Prensipite, bir kelimedeki ünlüler aynı [RTR] özelliğine sahiptir. Bunun anlamı *i, u, ə* ünlülerinden oluşan bir set, *ı, o, a* ve tersi başka bir setle bir araya gelemez. Bu ünlü uyumu sözlüksel morfemlerin ikiden fazla olan kombinasyonları dışında bütün morfemlere ve kombinasyonlarına uygulanır. Ör. *əsitul* ‘hemen’, *puŋku-wə* ‘atkı-bel. e.’, *pulsi-xəm-bi* ‘git-geç.z. s.f. 1.t.ş.’, *xando bələ* ‘pilav’ (Ko ve Yurn 2006: 26).

Bazı Türkçe değişiklerde olduğu gibi *n*, *b*'den önce *m*'ye değişir: *tacioci-xam-bi* 'öğren-s.f.e.-geç.z.-l.t.ş.

Biçim Bilgisi-Sözdizimi

Çokluk eki *-sal*'dir: *morin-sal* 'at-lar'.

Nanay dilinde yalın, belirtme, yönelme-bulunma, yayılma, karşılaştırma, ayrılma, araç, yön ve gösterme olmak üzere dokuz farklı durum vardır:

Yalın durum	: -∅
Belirtme durumu	: <i>-ba</i> ~ <i>-wa</i>
Yönelme-bulunma durumu	: <i>-do</i>
Yayılma durumu	: <i>-dola</i> ~ <i>-la</i>
Karşılaştırma durumu	: <i>-doi</i>
Ayrılma durumu	: <i>-jaji</i>
Araç durumu	: <i>-ji</i>
Yön durumu	: <i>-ci</i>
Gösterme durumu	: <i>-go</i>

Nanayca şahıs zamirleri, aşağıda tablo 3'te gösterildiği gibidir:

Sayı, Şahıs	Tekil			Çoğul		
	I.	II.	III.	I.	II.	III.
Yalın	mi	si	njoani	bwə	swə	njanci
Yönelme	min-du	sin-du	njoan-do-a-ni	bun-du	sun-du	njoan-do-a-ci
Belirtme	mim-bwə	sim-bwə	njoam-ba-ni	bum-biwə	sum- biwə	njoam-ba-ci
Araç	min-ji	sin-ji	njoan-ji-a-ni	bun-ji	sun-ji	njoan-ci-a-ci
Yön	min-ci	sin-ci	njoan-ci-a-ni	bun-ci	sun-ci	njoan-ci-a-ci
Bulunma	min-dulə	sin- dulə	njoan-dola-ni	bun-dulə	sun- dulə	njoan-dola-ci

Tablo 4. Nanayca zamirler

Sayma sayıları aşağıdaki gibidir:

1 əmun	10 joan	80	jakpoŋgo
2 jwər	13 joan ılan	90	xujuiŋgu
3 ılan	15 joan toŋga	100	əm taŋgo
4 duin	20 xorin	1000	əm mŋgan
5 toŋga	30 gocin	10000	joan mŋgan
6 njuŋgun	40 dəxi		
7 nadan	50 sosi		
8 jakpon	60 njuŋuiŋgu		
9 xujun	70 nadaŋgo		

Nanay dili haber ve emir kipleri olmak üzere iki temel bitimli fiil çekimine sahiptir. Haber kipleri geçmiş, gelecek dışı, gerçek veya gerçek dışı bir zamandan oluşur ve her bir morfemden sonra şahıs ekleri getirilerek oluşturulur. Ko ve Yurn (2006)'da bir bilirkişi raporuna göre Nanay dilinde

geçmiş ve şimdiki zaman için belli bir morfem olmadığı, tarihsel bir değişimle, sıfat-fiillerin haber kiplerinin yerini aldığından söz edilmiştir. Bu konu ilerleyen kısımlarda sıfat-fiiller başlığı altında yeniden ele alınacağından, burada yalnızca gelecek zaman örneklendirilecek ve haber kipi anlatımında kullanılan biçimbirimler tablo hâlinde gösterilecektir:

(1) *mi cisənjə ga-cim-bi daŋsa-wa xola-ja:m-bi*

ben dün satın al- kitap oku-gel.z.-1.t.ş.

(Dün satın aldığım kitabı okuyacağım)

		Haber kipi			Şahıs ekleri
		Şimdiki z.	Geçmiş z.	Gelecek z.	
Tekil	I.	-ran-		-ja:-	-bi
	II.				-ci
	III.				-∅
Çoğul	I.			-ja:-	-po
	II.				-so
	III.			-jara:-	-l

Tablo 5. Nanayca kipler

Nanayca birinci, ikinci ve üçüncü şahıs olmak üzere beş emir biçimine sahiptir. *-gi-* biçimi isteği, *-go-* ise dolaylı emri ifade eder. İkinci şahıs emir ise örneksel (typical), nazik ve olumsuz emir alt gruplarına ayrılır.

Ör.:

(2) *mi taosi ənə-gi-tə*

ben ora git-emir 1.ş.

(Oraya gideceğim.= Oraya gideyim)

(3) *xəmtujjəri gəsə xola-go-ari*

hepsi beraber oku-emir 1.ç.ş.

(Beraber kitap okuyalım)

(4) *əsi jo:g-ci ənu-ru-∅*

hemen ev git-emir 2.ş.

(hemen eve dön!)

(5) *əsi jo:k-cı-ari ənu-(u)-su*

(Lütfen hemen eve dön!)

(6) *njoani jo:k-ci ənu:-gi-ni*

onu ev dön-emir 3.t.ş.

(eve dönsün)

(7) *təi jablaka-wa əji sja-ra*

o elma değil ye-olumsuz emir 2.t.ş.

(O elmayı yeme!)

Nanaycada sıfat-fiiller ad, sıfat ve yüklem cümlesi oluşturma işlevine sahiptirler. Ad cümlesi oluştururken, sıfat-fiil cümlesi temel cümlenin öznesi veya nesnesi olabilir. Örneğin:

- (8) *xa:ıdo boatoacı – ori - Ø ulə:n*
nerede avlan- şimd.z.s.f.-yalın iyi
(Hangi yer avlanmak için iyi?)
- (9) *Swə cisənjə əusi pulsi-xəm-bə-su*
Sen dün buraya gel-geç.z.s.f.-bel.-2.t.ş.
(Dün buraya geldiğin için mutluyum)
- (10) *ei daŋsa mi ga-cim-bi daŋsa*
bu kitap ben satın al-geç.z.s.f.-1.t.ş. kitap
(Satın aldığım kitap)
- (11) *Bwə əpəmbə sja-ri:-po*
Biz ekmek ye-şimd.z.s.f.-1.ç.ş.
(Biz ekmek yiyoruz)

Örneklerden anlaşılacağı üzere (8) ve (9)da sıfat-fiiller ad cümlesi oluşturmuştur ve sıfat-fiil cümlesi (8)de özne işlevindeyken, (9)da nesne işlevindedir. (10)da sıfat-fiil niteleme işlevindeyken, (11)de yüklem işlevindedir. Nanaycada en dikkat çekici özelliklerden biri sıfat-fiillerin geçmiş zaman ve şimdiki zaman anlatımında kullanılabilmesidir.

Türk dillerinde olduğu gibi Nanaycada da zarf-fiil ekleri bir belirteç öbeği kurarlar ve bir cümleyi başka bir cümleye bağlama işlevine sahiptirler. Nanaycada zarf-fiil ekleri iki gruba ayrılır ve birinci grup şahıs ekleriyle oluşurken, ikinci grup zarf-fiil ekleriyle oluşmaz.

Şahıs ekiyle oluşturulanlar: *-go-* (amaç), *-ocja-* (şart), *-do-* (terminatif)

Şahıs ekiyle oluşturulmayanlar: *-mi ~ -ma:ri* (eşzamanlı), *-dala* 'itibariyle, -e kadar' (terminatif)

Ör.:

- (12) *Universjata-ci tacjocin ta-go-i tʃəbjə əgji-wə xola-i-ni*
Üniversite öğrenmek gir-z.f (amaç) Chebe çok oku-
(Chebe üniversiteye girmek için çok okuyor).
- (13) *inəktə-ma:ri bwə xisaŋgu-xa-pu*
gül- z.f.(eşzam.) biz konu-
(Gülerek konuştuk).

Yukarıda belli başlı dil özelliklerini vermeye çalıştığımız Nanayca, pek çok yönüyle 'Altay dilleri'nin ses, biçim ve sözdizimi özelliklerini yansıtmaktadır. Nanayca, ses uyumunun güçlülüğü, ad çekiminin iyelik ekleriyle oluşturulması, sözdiziminde niteleyenin nitelenenden önce gelmesi veya bağımlı ögenin temel ögeden önce gelmesi gibi özellikleriyle bir Altay dili görünümündedir. Bunun yanı sıra Nanay dilinde geçmiş zaman ve şimdiki zaman için belli morfeimler olmaması, geçmiş ve şimdiki zaman çekiminin sıfat-fiillerle ifade edilmesi, bu dilin öne çıkan özelliklerinden biridir.

Kaynaklar

Grenoble, A. Lenore (2003). *Language Policy in Soviet Union*. New York: Kluwer Academic Publishers.

Hale, Ken (1992). *On Endangered Languages and the Safeguarding of Diversity*. *Language* 68/1: 1-

3. Ko, Dongho ve Yurn, Gyudong (2006). *A Description of Najkhin Nanai*. Kore: Seoul National University Press.

NWO Advisory Committee on Endangered Language Research (2010). *Endangered Language Research in the Netherlands an Overview and Proposals*.

Zunic, O. P. ve Avrorin, Valentin (1961). *Grammatika Nanayskogo Yazıka*. Leningrad: Akademii Nauk SSSR.

Piłsudski, Bronisław (2011). *Trends in Linguistics. Documentation 15-4. The Collected Works of Bronisław Piłsudski. Cilt 4. Materials for the Study of Tungusic Languages and Folklore* (Editör: Alfred F. Majewics). Berlin/Boston: Walter de Gruyter GmbH & Co. KG.

West, A. Barbara (2009). *Encyclopedia of the Peoples of Asia and Oceania*. New York.

Zhang, Hi (1996). *Vowel Systems of the Manchu-Tungus Languages of China*. Toronto University.

Zhang Yanchan, Zhang Hi ve Dai Shuyan (1989). *The Hezhen Language*. Changchun: Jilin University Press.

İnternet kaynakları

http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=cjs

(Erişim Tarihi 27.10.2012).

http://www.gks.ru/free_doc/new_site/perepis2010/croc/Documents/Vol1/pub-01-05.pdf

(Erişim Tarihi 27.10.2012).

<http://www.sorosoro.org/en/turkic-language-family>

(Erişim Tarihi 27.10.2012).

http://www.stats.gov.cn/was40/gjtjj_detail.jsp?channelid=2912&record=38.

<http://www.severcom.ru/nations/item41.html>

(Erişim Tarihi 27.10.2012).

<http://www.eki.ee/books/redbook/nanais.shtml>

(Erişim Tarihi 27.10.2012).

<http://www.hrelp.org/archive/resources/>

(Erişim Tarihi 27.10.2012).

<http://lingsib.iea.ras.ru/en/>

(Erişim Tarihi 27.10.2012).

¹ Mançu-Tunguz konuşurlarının toplam sayısı ile ilgili net bilgilere ulaşamamıştır. Ancak Rusya'da yaşayan Mançu-Tunguzlar için bk. http://www.gks.ru/free_doc/new_site/perepis2010/croc/Documents/Vol1/pub-01-05.pdf; Çin'de yaşayanlar için ise bkz. http://www.stats.gov.cn/was40/gjtjj_detail.jsp?channelid=2912&record=38. Çin'de 2010 yılında nüfus sayımı yapılmış ancak bu verilere ulaşamayıp yalnızca 2005 verilerine ulaşmaktadır.

² http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=gld.

³ http://www.gks.ru/free_doc/new_site/perepis2010/croc/Documents/Vol1/pub-01-05.pdf.

⁴ Bu bölümle ilgili tarihi bilgiler için genel olarak <http://www.eki.ee/books/redbook/nanais.shtml> ve West, A. Barbara. (2009). *Encyclopedia of the Peoples of Asia and Oceania* kaynaklarından yararlanılmıştır.

⁵ <http://www.eki.ee/books/redbook/nanais.shtml>.

⁶ *Hezhenler* hakkında daha fazla bilgi ve tablo için bk. Zhang Yanchan, Zhang Hi ve Dai Shuyan. (1989). *The Hezhen Language*. Changchun: Jilin University Press.

⁷ İki RTR vardır: Birincisi (-RTR) tonlama bakımından alçak ünlülerde dil kökü geri çekilir. İkincisi (+RTR): tonlama bakımından yüksek ünlülerde dil kökü nötrdür.